

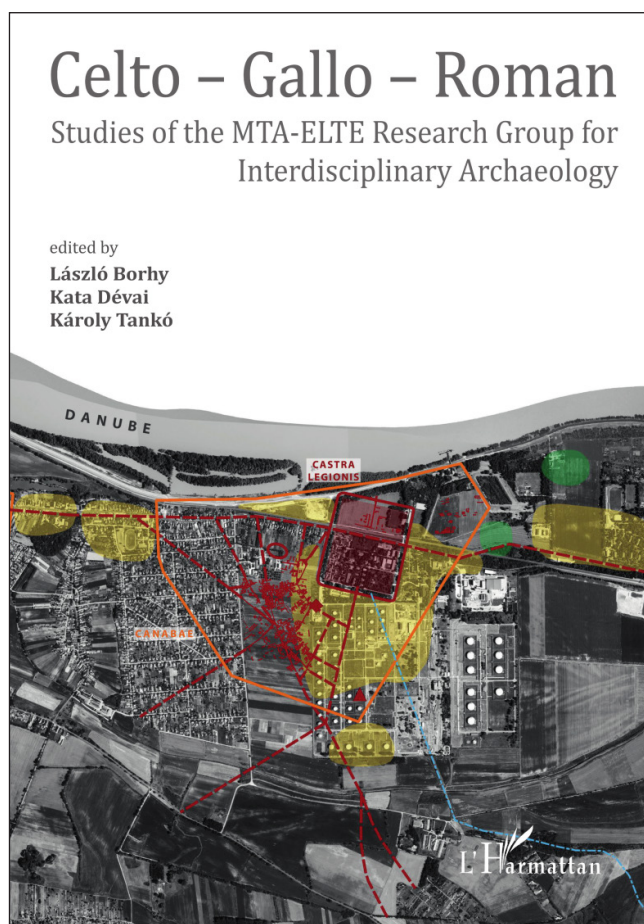
CELTO – GALLO – ROMAN STUDIES OF THE MTA-ELTE RESEARCH GROUP FOR INTERDISCIPLINARY ARCHAEOLOGY, EDITED BY L. BORHY, K. DÉVAI, AND K. TANKÓ

SZABADVÁRY TAMÁS

Magyar Régészet 8. évf. (2019), 3. szám, pp. 41–43, <https://doi.org/10.36245/mr.2019.3.7>

A Szabó Miklós akadémikus által alapított, 1999 óta működő MTA-ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport bel- és külföldi kutatási színterén egyaránt számos, nemzetközi viszonylatban is jelentős tudományos értékű eredményt mutatott fel. A most megjelent tekintélyes tanulmánykötet 20 szerző 14 cikkét tartalmazza angol (9), francia (3) és német (2) nyelven. A tanulmányok az alábbi témakörök szerint oszlanak meg: az antik Bibracte (Mont Beuvray) francia-magyar régészeti csoport által kivitelezett kutatásai (2); a romanizáció numizmatikai-ikonográfiai vonatkozásai, Kr. e. 1. sz. – Kr. u. 2. sz. (1); Povegliano késő vaskori temetőjének antropológiai értékelése (1); az ókori Brigetio (Komárom-Szőny) területén, az ELTE-BTK Régészettudományi Intézete és a Klapka György Múzeum (Komárom) által szisztematikusan végzett feltárások (polgárváros, légiótábor, canabae, temetők, korábbi ásatások azonosítása, anyagi kultúra) és az ehhez köthető, kiterjedt interdiszciplináris módszerek (antropológia, légi régészet, térinformatika), főként az utóbbi években elért prominens eredményei (9); késő római kori barbaricum (1).

Szabó M., Tímár L. és Szabó D. (11-26) a bibractei („l'îlot des Grandes Forges”) domus és a korábbi periódusban épült basilica szerkezeti és építéstörténeti problematikájára kerestek támpontokat. Legfőbb megállapításuk, hogy a basilica a késő köztársaság idei belső perystiliummal és külső kerengőtérrel rendelkező alaprajzot követi, amelynek kronológiai hátterét a kerámiaanyag is megerősíteni látszik (La Tène D2b – Kr. e. 50/30 k.). Az épület ebből adódóan az épülettípus első régészetileg azonosított példájának tekinthető. Szabó D. (27-34) külön tanulmányban foglalkozik a bibractei basilica kerámiaanyagának összetételével (a 2009/1 szonda leleteire koncentrálna), és megállapítja bizonyos típusok teljes hiányát (terra sigillata, ACO csészék, bordázott peremű korsók), ezáltal is támogatva a basilica Augustus-kor előtti építését. Bózsing É. (35-44) Povegliano Ortaia késő vaskori temetőjében feltárt, tizenhárom, többszörös hamvasztásos temetkezés antropológiai elemzését végezte el. A sírokban felnőttekhez és gyermekekhez tartozó kalcinált csontok voltak megfigyelhetőek. Jól elkülönülnek azok az esetek, ahol a halottakat egyszerre (kevert csontanyag, azonos égetési hőfok), illetve külön-külön (egy-egy személyhez köthető csontanyag, változó égetési hőfok) hamvasztották el. Juhász L. (45-62) a római éremverés példáinak felhasználásával

L. Borhy, K. Dévai, K. Tankó (szerk.):
Celto – Gallo – Roman Studies of the MTA-ELTE Research Group for Interdisciplinary Archaeology.
 Paris: L'Harmattan, 2018

Keménytábla, 311 oldal, 178 ábra
 ISBN 978-2-343-16091-7

mutatott rá a romanizáció ikonográfiai szempontból elemezhető kérdéseire. A tanulmány főként Gallia, Hispania és Dacia tartományok megjelenítésére és attribútumaira összpontosítva értékeli az eszköztár alakulását, melynek változásához a belső küzdelmek is erősen hozzájárultak. Bartus D., Borhy L., Sey N. és Számadó E. a Brigetio területén, 2012-2016 között végzett feltárások eredményeit összegezték. Szöny-Vásártéren kiemelkedő felfedezésnek minősült a 2012-ben napvilágra került (2.) pince, melyben kiváló állapotban őrződtek meg a plafont (egyben a felette elhelyezkedő helyiség padlóját) képező fa deszkapalánkok. A gazdag leletanyagból kiemelendő egy „L PVBLIC” bélyeges üvegedény, egy bronz lovassági díszsisak, valamint egy olívaolaj szállítására szolgáló amphora (Dress. 20). 2014 nyarán mentő feltárássra került sor Brigetio eddig szisztematikusan nem kutatott canabaejének területén. Az ásatás nyugati zónájában egy, a II. század végétől egészen a késő római időszakig működő, terrazzo padlóval burkolt (valamint vélhetőleg festéssel díszített), hypocaustum-rendszerrel és két, eltérő periódusban használt praefurniummal ellátott, fürdőépületként interpretált építmény került a felszínre. 2015-ben, a fürdőtől keletre fekvő területen egy nagy kiterjedésű, masszív falakkal épített horreum alaprajza bontakozott ki, mely mellett egy kisebb, szögletes objektumot is sikerült megfigyelni (valószínűleg ugyancsak horreum lehetett); a leletanyag sorából kiemelkedik Vespasianus aureusua. További kutatások folytak 2015-ben a brigetioi táborban (Komárom-Szőny-MOL-Kiskertek), ahol az előző évben fémkeresős tevékenység során (keleti felület) megtalálták I. Philippus Arabs bronz törvénytáblájának töredékeit. Meglepetésre ugyanitt egy újabb, a tábla alsó feléhez illeszkedő darab került elő késő római kori rétegből. Sikerült azonosítani továbbá egy észak-déli irányú útvonalat, melyet a Severus-dinasztia idején kőlapokkal burkoltak, ennek a keleti oldalán futó szennyvízcsatornából egy bronz groteszk fejlet ábrázoló kocszi alkatrész látott napvilágot. A principia feltételezett zónájában két felületet nyitottak meg, ahol egy udvar 5 periódusban használt rétegei bontakoztak ki. Rupnik L., Czajlik Z. és Bartus D. (83-96) a Brigetio térségében végzett komplex légi régészeti, műszeres és térinformatikai vizsgálatok elmúlt években elért eredményeit összegezték. A kutatás kiegészült a ma már szélesebb körben elérhető archív légi felvételek felhasználásával, melyek segítségével a jelenleg már nem kutatható térségek is beilleszthetővé válhatnak a modern ismeretanyagba. A kötet legterjedelmesebb tanulmányát Borhy L., Dévai K., Bózsa A. és Számadó E. (97-186) hiánypótló feldolgozása képezi Brigetio polgárvárosának ún. nyugati temetőjéről. A 2009-2010-ben végzett feltárások (Komárom-Lidl szupermarket) 87 sírt eredményeztek, melyből 42 bizonyosan hamvasztásos, míg 31 csontvázas temetkezés volt – utóbbiak sorából kiemelendő egy bolygatott szarkofágtemetkezés is. A szerzők a sírleírások mellett részletesen tárgyalják az egyes temetkezési formákat, továbbá tárgytipusok szerint értékelik az 1-2. századra keltezhető mellékleteket (unikális jelentőségű egy elefántcsont írotáblácska és fedeles tégely [40.sír]). A tanulmány részletesen közli az egyes sírrajzokat, felvételeket, valamint táblázatba szerkesztve az egyes mellékletek rajzát és fényképét (Fig.1-51.). Bödőcs A. (187-194) a Komárom-Lidl szupermarket területén 2009-ben feltárt (Brigetio ún. nyugati temetője), túlnyomóan kora császárkori temetőrészlet szerkezetének értékelését közölte. Bár bizonyos esetekben a felületek dokumentálásra alkalmatlanok voltak, ennek ellenére három csoport volt elkülöníthető a tájolás és a kiterjedés alapján. Ezek legközelebbi párhuzamai Nemesbőd-Cserpregi-völgyre-dűlő II (Vas m.) sírmezőjén találhatóak meg. A két előbbi tanulmányt kiegészítve Merczi M. (195-214) végezte el a Komárom-Lidl területén megismert temetőrészlet antropológiai vizsgálatát. A 31 kora- és 3 késő császárkori sír csontanyaga általánosan rossz fenntartást mutat, a koponyaméret szerinti értékelés alapján nincs különbség más Észak-Kelet-pannoniai temetőkhöz képest. A bolygatott szarkofágtemetkezés halottjai feltehetően egy 12-14 éves lány, egy kistermetű felnőtt, valamint egy nagyobb termetű nő (maturus) maradványai lehettek. Simon B. (215-222), Bíró E. 1970-ben végzett brigetioi ásatásának lokalizálására (Komárom-Szőny-Vásártér-élelmiszer áruház) tett kísérletet. A feltárt objektum bizonyos fokig eltér a jelenleg ismert, térinformatikai módszerrel (és archív légi felvétellel) felvetített állapottól, további előrelépést a kérdéses zóna tényleges feltárása, illetve magnetométeres vizsgálata hozhatna. Sey N. (223-242) 152 katalógustételben mutatja be a brigetioi légiós tábor területére lokalizálható csont-, és a 2014-ben, a canabaiban (Szőny-Dunapart) felfedezett fürdőtől keletre eső bronz öntőműhely leletanyagát. A csontanyagban kiemelendő egy elefántcsontból vagy elefántagyarból faragott korong (Cat. 21.). Kis Z. (243-258) a Brigetioiban talált vékonyfalú, rárakott (barbotin) díszes kerámiaanyagot gyűjtötte össze (27

tételt számláló katalógussal). A rajtuk található, zömében növényi díszítéseket elemezve 14 eltérő variációt talált. Sáró Cs. (259-280) 19 Komárom-Esztergom megyei lelőhelyű sírkövet katalogizált, melyeken a „bennszülött” női viseleti elemek voltak megfigyelhetőek. A fibulák sorában több esetben a régészeti leletanyaggal párhuzamba állítható, típuson belüli formai különbségeket is regisztrálni lehet (noricumi-pannoniai szárnyas fibula). A korábbi kutatás által hangsúlyozott „bennszülött” jelleg terminológiai behatárolása kiegészítésre szorul, mivel az egyes viseleti elemek nem pusztán a helyi körből kerülnek ki (csuklós szerkezetű fibulatípusok), továbbá területi elterjedésük sem szűkíthető az adott területre. Soós E. és Tankó K. (281-301) a késő római kori (C3) barbaricumba eső Pásztó-Csontfalva (Nógrád m.) Zagyva-völgyben elterülő germán jellegű településén végzett feltárást (2005) értékelték. A szűkebb tájegységben gyakorlatilag egyedülként megismert telep szerkezete illeszkedik a germán környezetbe, azonban a leletanyag (kézzel formált és korongon készült, díszítés nélküli kerámia) eltérő jellegzetességeket mutat – az eltérések értelmezésére a térség kiterjedtebb vizsgálata fog választ adni.